

بررسی تحول ساختارهای هندسی گره چینی در معماری سلجوقی

هومن فعالی¹ ، هوتن فعالی² آرزو عبده³ ،

- 1- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات آذربایجان، دانشکده فنی، ارومیه، ایران.
شماره تماس 09302352622 ، نشانی الکترونیکی hooman_faali@yahoo.com
- 2- دانشجوی کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی ارومیه ، دانشگاه آزاد واحد ارومیه ، دانشکده فنی ، ارومیه، ایران.
- 3- کارشناس معماری ، ، دانشگاه آزاد واحد مراغه ، دانشکده فنی ، مراغه، ایران

چکیده

تزئین در اغلب بناهای شاخص دوران تمدن اسلامی نقشی پررنگ با پشتوانه‌های فلسفی مختص به خود را داشته است. گونه تزئین هندسی گره نوعی منحصر به فرد در میان انواع تزئینات هندسی معماری اسلامی و سنتی ایران و شرق بوده است. گره چینی‌های موجود در بنای گنبد کبود مراغه به عنوان نمونه مورد مطالعه در تحقیق نوع خاصی و منحصر به فردی از تزئینات گره چینی را شامل می‌شود که به حد کمال پیچیدگی هندسی می‌رسد. در مطالعات و بررسی‌های اولیه صورت گرفته عدم توجه و توصیف نمونه مورد مطالعه در کتب و منابع معماری مشخص گردید. هدف اولیه تحقیق متوجه بررسی و رمز گشایی نحوه تولید این ساختار هندسی بود که در ادامه دامنه آن متوجه قابلیت‌ها و کاربردهای این بافت در معماری روز گردید. روش تحقیق بر اساس مطالعات کتابخانه ای و برداشتهای میدانی همچنین شیوه تحلیلی استوار است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد شیوه‌های تولید بافت هندسی گره مورد بحث از شیوه متکامل و متفاوتی از آنچه تا کنون در متون و کتابهای معماری برای رسم و تولید بافت هندسی گره ارائه شده استفاده گردیده است همچون مشخص گردید این روش تولید بافت گره مانند یک ژنراتور تولید بافت هندسی گره عمل کرده توان تولید انواع بافت هندسی گره به شکل بافتهای متقارن و به خصوص بافتهای پیچیده نامتقارن را به سادگی داراست. این شیوه کهن به شکلی جالب توجه با نظریات معماری معاصر در مورد خود سازماندهی در معماری هم خوانی دارد و این مفهوم را به سادگی عینیت می‌بخشد از جمله نتایج فرعی ولی قابل تأمل تحقیق نحوه تولید مفهوم پیچیدگی در این شیوه همچنین قابلیت بسط و توسعه این روش جهت تولید بافتهای متمایز با ظاهری غیر هندسی جهت استفاده در زمینه‌های به غیر از معماری می‌باشد.

کلمات کلیدی: بافت هندسی گره ، گنبد کبود ، ژنراتور تولید بافت هندسی ، خود سازماندهی ، تعریف پیچیدگی ، روش‌های ترسیم گره

1. مقدمه

نمونه موردی مورد مطالعه، گنبد کبود مراغه به عنوان یکی از شاخص‌ترین ابنیه تدفینی - یادمانی دوره سلجوقی، هنر و ظرافت معماری این دوره را در کالبد خویش نمایان می‌کند. شاخصه اصلی گنبد کبود نقش برجسته‌های گره سازی آجری آن می‌باشد مطالعات اولیه مشخص کرد که تاکنون در کتب معماری و پژوهش‌های انجام گرفته با وجود شناخته شده بودن این